

C-269/22. sz. ügy

**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás**

A benyújtás napja:

2022. április 21.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Spetsializirana nakazatelen sad (Bulgária)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2022. április 21.

Vádlottak:

IP

DD

ZI

SS

HYa

A másik fél az eljárásban:

Spetsializirana prokuratura

Az alapeljárás tárgya

Büntetőeljárás, a pártatlan bírósághoz való jog és az ártatlanság véelme, előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztése

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogalapja

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet az EUMSZ 267. cikk első bekezdésének b) pontja alapján terjesztik elő.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

Ellentétes-e a Charta 47. cikkének – a pártatlan bíróság követelményét előíró – második bekezdésével és a Charta 48. cikkének – az ártatlanság védelmét rögzítő – (1) bekezdésével az olyan előzetes döntéshozatal iránti kérelem EUMSZ 267. cikk alapján történő előterjesztése, amely tényként kezeli a vádlottak bizonyos cselekményeit, ha a bíróság az érdemi határozat meghozatalával összefüggésben tiszteletben tartandó minden szükséges eljárási garanciát tiszteletben tartott az előzetes döntéshozatal iránti kérelem benyújtása előtt?

Az uniós jogi rendelkezések és ítélkezési gyakorlat

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ)

Az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta)

2016. július 5-i ítélet, C-614/14, EU:C:2016:514

2022. március 25-i végzés, C-609/21, EU:C:2022:232

A nemzeti rendelkezések

Nakazatelno-protsesualen kodeks (a büntetőeljárásról szóló törvénykönyv, Bulgária; a továbbiakban: NPK)

A tényállás és az eljárás rövid bemutatása

- 1 2022. március 25-i végzésével (EU:C:2022:232) az Európai Unió Bírósága megválaszolta az előzetes döntéshozatal iránti kérelem megfogalmazásának részleteivel kapcsolatban a C-609/21. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést. E végzés szerint az uniós joggal ellentétesek az olyan nemzeti szabályok, amelyek a kérdést előterjesztő bíróságot arra kötelezik, hogy amennyiben előzetes döntéshozatali eljárás keretében állást foglal egy bizonyos, általa az összegyűjtött bizonyítékok alapján megállapított tényállással kapcsolatban, zárja ki magát az eljárásból; az ilyen szabály alkalmazását mellőzni kell (30–34. pont). A 30. pontban a Bíróság megállapítja, hogy a kérdést előterjesztő bíróság a tényállás bemutatása és az alapügy jogi értékelése során figyelembe veszi az EUMSZ 267. cikket és az eljárási szabályzat 94. cikkét, és ezért nem sérül a Charta 47. cikkének második bekezdése szerinti pártatlan bírósághoz való jog. E válasz mindazonáltal továbbra is kétségeknek enged teret. E kétségek az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) az olyan bíróság pártatlanságával kapcsolatos ítélkezési gyakorlatán alapulnak, amely az eljárás szempontjából releváns (általában a cselekmény elkövetésének alapos gyanújával kapcsolatos) határozatban állást foglalt a tényállással és a jogi értékeléssel kapcsolatban. A Charta 52. cikkének (3) bekezdése alapján ezt az ítélkezési

gyakorlatot figyelembe kell venni a pártatlan bírósághoz való jog pontos tartalmának meghatározása során.

- 2 A tartósan fennálló kétségek mellett azon a feltevésen alapulnak, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésekor meg lehet sérteni a Charta 48. cikkének (1) bekezdésében rögzített ártatlanság védelmét. A bíróság pártatlanságának kérdése ugyanis éppen az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben tett és adott esetben az ártatlanság védelmét sértő érdemi bírói állásfoglalás kapcsán merül fel. Ezen indokok alapján újból előzetes döntéshozatal iránti kérelmet kell előterjeszteni, amelynek a Charta 47. cikkének második bekezdésére és 48. cikkének (1) bekezdésére kell összpontosítani.
- 3 2020. június 19-én a Spetsializirana prokuratura (szakosított ügyészség, Bulgária) vádat emelt öt személlyel szemben olyan bünszervezetben való részvétel miatt, amely harmadik országbeli (bangladesi és iraki) állampolgárok Bulgáriába történő jogellenes szállítása, beutazás jogellenes elősegítése, valamint vesztegetési pénzzel kapcsolatos elfogadása és fizetése révén haszonszerzésre irányul, amelynek során e bünszervezetben hivatalos személyek vesznek részt, mivel az első három vádlott a szófiai repülőtéri „Granichna politsia” (határőrség, Bulgária) tisztviselője; e cselekmények a Nakazatelen kodeks (büntető törvénykönyv, Bulgária; a továbbiakban: NK) 321. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 321. cikke (3) bekezdésének 2. pontja szerint büntetendők. Az ügyészség ezenfelül azzal vádolt meg egyes vádlottakat, hogy jogellenes beutazáshoz nyújtottak segítséget MM, RB, HN és AH részére, ami az NK 20. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 281. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 281. cikke (2) bekezdésének 2. pontja szerint büntetendő.
- 4 A szakosított ügyészség azt állítja, hogy ezek a harmadik országbeli állampolgárok diákvízummal tartózkodtak Cipruson, és repülővel utaztak Ciprusról Bulgáriába. Az ügyészség szerint az első három vádlott végezte a határellenőrzést a szófiai repülőtérre való megérkezésükkor, és ennek során hivatali kötelezettségeiket megszegve lehetővé tették a harmadik országbeli állampolgárok számára az országba való beutazást. Az ügyészség pontosabban azt állítja, hogy ezek a vádlottak pusztán formálisan ellenőrizték a bangladesi állampolgárokat, anélkül, hogy kötelező jellegű, elkülönített helyen történő ellenőrzés alá vetették volna őket, és elkértek volna tőlük bizonyos okmányokat. Ezzel megsértették a nemzeti jogot, a Zakon za chuzhdentsite (a külföldiekről szóló törvény, Bulgária) 10. cikke (1) bekezdésének 22. pontját és 19. cikkének 5. pontját. Ez a törvény a 2016/399 rendelet hatálya alá tartozó területet szabályozza.
- 5 A kérdést előterjesztő bíróság még nem állapította meg, hogy az alapeljárásban felvett bizonyítékok alátámasztják-e ezeket az állításokat. A C-348/21. sz. ügyben és a C-349/21. sz. ügyben bizonyos bizonyítékok felhasználásának lehetőségét illetően került sor az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek előterjesztésére. Mindazonáltal fennáll bizonyos valószínűség arra, hogy ezek a – többek között a határellenőrzés IP, DD és ZI vádlott általi elvégzésének pontos módjával

kapcsolatban megfogalmazott – vádak megalapozottnak bizonyulnak. A kérdést előterjesztő bíróság véleménye szerint ezért lehetségesnek tűnik, hogy a 2016/399 rendelet 2. cikkének 3. pontjával összefüggésben értelmezett 2. cikke 1. pontjának b) alpontjával összefüggésben értelmezett 22. cikkével összefüggésben értelmezett EUMSZ 77. cikk (2) bekezdésének e) pontjával összefüggésben értelmezett EUMSZ 67. cikk (2) bekezdésének értelmezésére lesz szükség azt illetően, hogy a jelen esetben belső határról van-e szó; ezen túlmenően a 2016/399 rendelet I. mellékletével összefüggésben értelmezett 6. cikke (1) és (3) bekezdésének, 8. cikke (3)–(5) bekezdésének és 14. cikke (2) bekezdésének a területet adott esetben eltérően szabályozó nemzeti törvényre, a Bolgár Köztársaság külföldiekről szóló törvényére tekintettel történő értelmezésére is szükség lenne.

- 6 A kérdést előterjesztő bíróság rámutat arra, hogy a kérelem jellegére tekintettel abban konkrétan le kellene írnia, hogy a vádlottak hogyan ellenőrizték a harmadik országbeli állampolgárokat a határon. A kérelemben azt is meg kellene állapítani, hogy ez az eljárás mód a nemzeti jog szerint hivatali kötelezettségzegésnek minősül-e. Ez objektíve szükséges. Az alapügy tényállására vonatkozó kellően egyértelmű megállapítások nélkül nem lehetne hasznos válasz adására irányuló előzetes döntéshozatal iránti kérelmet előterjeszteni. Konkrétan, a 2016/399 rendelet 6. (vagy 8.) és 14. cikkére vonatkozó kérdés előzetes döntéshozatal céljából történő előterjesztéséhez pontosan meg kell állapítani, hogy a vádlottak hogyan ellenőrizték a harmadik országbeli állampolgárokat.
- 7 A kérdést előterjesztő bíróság olyan eljárási feltételek mellett kívánja előterjeszteni az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet, amelyek teljes mértékben megfelelnek a nemzeti jogszabály által az olyan érdemi határozat esetében megkövetelt garanciáknak, amellyel a bíróság elítéli vagy felmenti a vádlottakat. Ez azt jelenti, hogy először le kell zárni a bizonyításvételt, majd meg kell hallgatni a feleket a tényállásról és az alkalmazott rendelkezésekről, meg kell hallgatni a vádlott által az utolsó szó jogán előadottakat, és vissza kell vonulni titkos tanácskozásra. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem ilyen módon történő megfogalmazása előtt azonban a kérdést előterjesztő bíróságnak meg kell bizonyosodnia arról, hogy ezzel nem követ el jogsértést. [Ez lenne ugyanis a helyzet akkor], ha az előzetes döntéshozatal iránti kérelem jogsértésnek minősül, mert sérti az ártatlanság vélelmét. Szintúgy, ha a jövőbeli érdemi határozat, amelyet a nemzeti bíróság a Bíróság válaszát követően hoz meg, és amelyben figyelembe veszi a 2016/399 rendelet Bíróság általi értelmezését, jogsértésnek minősül, mert azt olyan bíróság hozta, amely már előzetesen, az előzetes döntéshozatal iránti kérelmében állást foglalt az alapügy tárgyával (a vádlottak által elkövetett cselekmény tényállásával) kapcsolatban.
- 8 A C-609/21. sz. ügyben hozott 2022. március 25-i végzésében (EU:C:2022:232) a Bíróság megállapítja, hogy az EUMSZ 267. cikkel és a Charta 47. cikkének második bekezdésével ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely a büntetőbírásgot arra kötelezi, hogy amennyiben egy előzetes döntéshozatal iránti kérelem keretében elveszíti a „pártatlan bíróság” minőséget, zárja ki magát az eljárásból (a rendelkező rész 1) pontja). A Bíróság azonban kizárólag a nemzeti

jogszabályra és a vonatkozó ítélkezési gyakorlatra tekintettel jutott erre a következtetésre. A Bíróság nem foglalt állást e kérdésben az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény (kihirdette: az 1993. évi XXXI. törvény) 6. cikkének – az EJEB által értelmezett – 1. és 2. pontjára tekintettel.

- 9 A Charta 47. cikkének második bekezdése értelmében mindenkinek joga van arra, hogy ügyét pártatlan bíróság tárgyalja, a 48. cikk (1) bekezdése pedig rögzíti az ártatlanság véelmét. A Charta 52. cikkének (3) bekezdéséből az következik, hogy a bíróság pártatlanságának követelménye megfelel az említett egyezmény 6. cikkének 1. pontjában szereplő azonos követelménynek, illetve hogy az ártatlanság véelme megfelel az egyezmény 6. cikkének 2. pontjában szereplő azonos követelménynek. Ez azt jelenti, hogy az EJEB ítélkezési gyakorlatát értelemszerűen alkalmazni kell.
- 10 Több olyan határozat is létezik, amelyben az EJEB-nek azt kellett értékelnie, hogy „pártatlan bíróság” dönt-e az ügy érdemében, ha ez a bíróság korábban döntött egy bizonyos eljárási kérdésben, minek során érdemben (a cselekmény elkövetésével és annak jogi jellegével kapcsolatban) állást foglalt. Az EJEB minden esetben úgy döntött, hogy az ilyen határozat a pártatlanság követelményének megsértéséhez vezet, és a későbbi határozat ezért sérti az egyezmény 6. cikkének 1. pontját (Chesne kontra Franciaország, Dávidsons és Savins kontra Lettország, Mironenko és Martenko kontra Ukrajna, Ionuț-Laurențiu Tudor kontra Románia, Gomez de Liano Y Botella kontra Spanyolország, Perote Pellon kontra Spanyolország, Hauschildt kontra Dánia, Ekeberg és társai kontra Norvégia, Cardona Serrat kontra Spanyolország, Nestak kontra Szlovákia, Castillo Algar kontra Spanyolország, Matijašević kontra Szerbia, Cabezas Rector et kontra Spanyolország, Dragojević kontra Horvátország, Hernandez Cairos kontra Spanyolország, Kiratli kontra Törökország, Nortier kontra Hollandia).
- 11 Az EJEB egyetlen esetben sem foglalt állást az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben – például a vádlott bűnösségével kapcsolatban – tett előzetes állásfoglalás kérdésében. Ha a nemzeti bíróság előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjeszt elő, amelyben feltételezi, hogy a cselekményt ténylegesen a vádlott követte el, és erre az eljárás legelején kerül sor, mielőtt minden bizonyítékot összegyűjtöttek volna, és mielőtt a feleket meghallgatták volna azok jogi jelentőségével kapcsolatban, nyilvánvalónak tűnik, hogy az EJEB az eddigi ítélkezési gyakorlatának megfelelő következtetésre jutna. Ha azonban a nemzeti bíróság azt követően terjeszti elő ezt az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet, hogy az érdemi határozat meghozatalához szükséges minden garanciát (az összes bizonyíték összegyűjtése, a felek meghallgatása, az utolsó szó jogán előadottak meghallgatása, hivatalos titkos tanácskozás) tiszteletben tartott, ez nem feltételezhető.
- 12 A kérdést előterjesztő bíróság nem terjeszthet előzetes döntéshozatal iránti kérelmet az EJEB elé, mivel erre nincs lehetőség. A kérelmet viszont az Európai

Unió Bírósága elé terjesztheti azon körülményre tekintettel, hogy a pártatlanságnak és az ártatlanság vélelmének a Charta 47. cikkének második bekezdése és 48. cikke, illetve az egyezmény 6. cikkének 1. és 2. pontja szerinti követelménye azonos tartalommal bír. Ezért a Bíróság általi értelmezés is kellően hasznos.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem indokolásának rövid bemutatása

- 13 A Charta 47. cikke második bekezdésének alkalmazásáról: kérdéses, hogy az a nemzeti bíróság, amely olyan előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjeszt elő, amelyben kellően egyértelműen állást foglal az eljárás tárgyával kapcsolatban (tényként kezel bizonyos, a vádlottak cselekményével kapcsolatos körülményeket), olyan előzetes véleményt nyilvánít-e, amelyből arra lehet következtetni, hogy nem pártatlan. Ez a kérdés abban az esetben merül fel, ha az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet az érdemi határozat meghozatala tekintetében alkalmazandó minden eljárási garancia tiszteletben tartása mellett terjesztik elő.
- 14 A Charta 48. cikke (1) bekezdésének alkalmazásáról: kérdéses, hogy megsérti-e a nemzeti bíróság az ártatlanság vélelmét, ha olyan előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjeszt elő, amelyben tényként kezel bizonyos, az ügyészség által állított körülményeket (a vádlottak cselekményének tényállását). Ez a kérdés abban az esetben merül fel, ha az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet az érdemi határozat meghozatala tekintetében alkalmazandó minden eljárási garancia tiszteletben tartása mellett terjesztik elő.
- 15 A Charta 48. cikkének (1) bekezdése értelmében minden gyanúsított személyt mindaddig ártatlannak kell vélelmezni, amíg bűnösségét a törvénynek megfelelően meg nem állapították. A „bűnösnek vélelmezés” esete áll-e fenn akkor, ha a nemzeti bíróság csak bizonyos, a bűnösség megállapításához szükséges elemeket állapít meg, végül azonban nem jut el a bűnösség e megállapításához. Ténylegesen az e megállapítással kapcsolatos nehézségek miatt van szükség az előzetes döntéshozatal iránti kérelemre.
- 16 A jelen esetben ez konkrétan azt jelenti, hogy a kérdést előterjesztő bíróság megállapítja, hogy a vádlottak konkrétan mit tettek, illetve mulasztottak el megtenni a szófiai repülőtéren az általuk elvégzett határellenőrzések során, amelyek keretében harmadik országbeli állampolgárokat engedtek be az országba. Ez mindazonáltal korántsem egyenlő a bűnösség megállapításával. Csak a Bíróságnak a 2016/399 rendelet alkalmazhatóságával kapcsolatos válaszára lenne szükség a bűnösség – esetleges – megállapításához.

A Bíróság válaszána hasznosságáról

- 17 E válasznak köszönhetően a kérdést előterjesztő bíróság bizonyosságot szerezhetne arról, hogy jogszerű lenne olyan előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztése, amelyben állást foglalt a vádlottak cselekményét illetően

megállapított tényállással kapcsolatban. Ezen túlmenően a jövőbeli érdemi határozatot nem kellene hatályon kívül helyezni a bíróság elfogultsága miatt; az ilyen hatályon kívül helyezés utólag mind az alapeljárást, mind a Bíróság válaszát feleslegessé tenné.

- 18 A jövőbeli érdemi határozatot nem csak azért nem kellene hatályon kívül helyezni, mert a Bíróság megállapította, hogy a hatályon kívül helyezést előíró nemzeti jogszabály alkalmazását mellőzni kell (2022. március 25-i végzés, EU:C:2022:232). Azt azért sem kellene hatályon kívül helyezni, mert objektíve jogszerű lenne, mivel meghozatala során tiszteletben tartották a pártatlan bíróság és az ártatlanság védelmének követelményét.

A kérdést előterjesztő bíróság személyes véleménye

- 19 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztése, mint a bíróság bármely eljárási cselekménye, jogellenes lehet. Elképzelhető, hogy olyan körülmények között kerül sor az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére, amelyek arra utalnak, hogy a bíróság elhamarkodott, megalapozatlan és ezért jogellenes véleményt alkotott az ügy tényállásáról, beleértve a vádlott bűnösségét is.
- 20 Elfogadhatatlan, hogy a nemzeti bíróságok – akár az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet előterjesztő bíróság (azáltal, hogy kizárja magát az eljárásból), akár a felsőbb bíróságok (amelyek csak azért helyezik hatályon kívül a bűnösséget megállapító ítéletet, mert nem volt pártatlan a bíróság) – nem állapíthatják meg és nem orvosolhatják ezt az eljárási szabálytalanságot, és hogy az eljárási szabálytalanság megállapításának és orvoslásának e lehetetlensége csak azért áll fenn, mert a szabálytalanságot előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésével követték el. Az uniós jog, különösen a Charta 47. és 48. cikkének célja a vádlottak jogainak védelme, nem pedig azok megsértése. Egy előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztése nem vezethet az eljárási szabálytalanság figyelmen kívül hagyásához, tehát a szabálytalanság megállapításának és orvoslásának lehetetlenségéhez.

Kiegészítő megjegyzések

- 21 A kérdést előterjesztő bíróság bizonyos mérce alkalmazását javasolja az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztése esetében, mégpedig azt, hogy e kérelem előterjesztésére, ha az az érdemi határozat bizonyos elemeit tartalmazza, ugyanolyan feltételek mellett kerüljön sor, mint az érdemi határozat meghozatalára. Ha az Európai Unió Bírósága úgy ítéli meg, hogy más feltételeknek kell elegendő tenni, az erre vonatkozó magyarázat kellően hasznos lenne.